O‘ZBEK PRAGMATIK DISKURSIDA MILLIY QADRIYATLARNING LISONIY KODLANISHI: ADRESATGA YO‘NALTIRILGAN TA’SIR VA YASHIRIN MA’NO MODELLARI

Abdullayeva Muslimaxon Ubaydulla qizi
Namangan davlat pedagogika instituti talabasi
E-mail: abdullayevamuslima34@gmail.com
Telefon: +998933653217
https://doi.org/10.5281/zenodo.21714088

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek pragmatik diskursida milliy qadriyatlarning lisoniy kodlanishi, adresatga yo‘naltirilgan ta’sir va yashirin ma’no modellari tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi o‘zbek nutqida hurmat, andisha, xushmuomalalik, kattaga ehtirom, kichikka izzat, ijtimoiy masofa, samimiyat, murosa va kommunikativ ehtiyotkorlik kabi milliy qadriyatlarning pragmatik birliklar orqali qanday kodlanishini aniqlashdan iborat. Maqolada pragmatik birliklar bevosita axborot beruvchi vosita sifatida emas, balki milliy-madaniy mazmunni tashuvchi, adresat ongiga ta’sir ko‘rsatuvchi va yashirin ma’noni kontekst orqali faollashtiruvchi lisoniy belgilar sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotda tavsifiy, pragmalingvistik, kontekstual, semantik-pragmatik, diskursiv va lingvokulturologik tahlil metodlaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, “aka”, “opa”, “ustoz”, “iltimos”, “marhamat”, “ruxsat bersangiz”, “ma’qul ko‘rsangiz”, “baraka toping”, “o‘zingiz bilasiz”, “mayli”, “xo‘p”, “yaxshi bo‘lardi” kabi birliklar o‘zbek diskursida milliy qadriyatlarni lisoniy kodlaydi, suhbatdoshga yo‘naltirilgan ta’sirni yumshatadi va ochiq aytilmagan ma’noni boshqaradi.

Kalit so‘zlar: pragmatik birlik, milliy qadriyat, lisoniy kodlanish, adresat, yashirin ma’no, o‘zbek diskursi, nutqiy odob, kommunikativ ta’sir, kontekst, pragmalingvistika, lingvokulturologiya, diskurs.

ЯЗЫКОВОЕ КОДИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В УЗБЕКСКОМ ПРАГМАТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ: МОДЕЛИ АДРЕСАТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ И СКРЫТОГО СМЫСЛА

Аннотация: В данной статье анализируется языковое кодирование национальных ценностей в узбекском прагматическом дискурсе, а также модели адресатно-ориентированного воздействия и скрытого смысла. Цель исследования состоит в выявлении того, как такие национальные ценности, как уважение, речевая осторожность, вежливость, почитание старших, забота о младших, социальная дистанция, искренность, компромисс и коммуникативная деликатность кодируются через прагматические единицы узбекской речи. В статье прагматические единицы рассматриваются не только как средства передачи информации, но и как языковые знаки, несущие национально-культурное содержание, воздействующие на сознание адресата и активизирующие скрытый смысл через контекст. В исследовании использованы описательный, прагмалингвистический, контекстуальный, семантико-прагматический, дискурсивный и лингвокультурологический методы анализа. Результаты показывают, что единицы “aka”, “opa”, “ustoz”, “iltimos”, “marhamat”, “ruxsat bersangiz”, “ma’qul ko‘rsangiz”, “baraka toping”, “o‘zingiz bilasiz”, “mayli”, “xo‘p”, “yaxshi bo‘lardi” языково кодируют национальные ценности и управляют скрытым смыслом в узбекском дискурсе.

Ключевые слова: прагматическая единица, национальная ценность, языковое кодирование, адресат, скрытый смысл, узбекский дискурс, речевой этикет, коммуникативное воздействие, контекст, прагмалингвистика.

LINGUISTIC CODING OF NATIONAL VALUES IN UZBEK PRAGMATIC DISCOURSE: MODELS OF ADDRESSEE-ORIENTED INFLUENCE AND HIDDEN MEANING

Abstract: This article analyzes the linguistic coding of national values in Uzbek pragmatic discourse as well as models of addressee-oriented influence and hidden meaning. The purpose of the research is to reveal how such national values as respect, caution, politeness, reverence for elders, care for younger people, social distance, sincerity, compromise and communicative delicacy are encoded through pragmatic units in Uzbek speech. The article interprets pragmatic units not merely as means of transmitting information, but as linguistic signs that carry national-cultural content, influence the addressee's consciousness and activate hidden meaning through context. Descriptive, pragmalinguistic, contextual, semantic-pragmatic, discourse-analytical and linguocultural methods were used in the study. The results show that such units as "aka", "opa", "ustoz", "iltimos", "marhamat", "ruxsat bersangiz", "ma'qul ko'rsangiz", "baraka toping", "o'zingiz bilasiz", "mayli", "xo'p" and "yaxshi bo'lardi" linguistically encode national values, soften addressee-oriented influence and manage implicit meaning in Uzbek discourse.

Keywords: pragmatic unit, national value, linguistic coding, addressee, hidden meaning, Uzbek discourse, speech etiquette, communicative influence, context, pragmalinguistics.

KIRISH

Til har bir xalqning milliy tafakkuri, madaniy xotirasi va ijtimoiy tajribasini ifodalovchi eng muhim vositalardan biridir. Nutq jarayonida so'zlovchi faqat axborot bermaydi, balki o'zining qadriyatlar tizimini, suhbatdoshga munosabatini, ijtimoiy mavqeyini va kommunikativ niyatini ham ifodalaydi. Shu ma'noda pragmatik birliklar o'zbek diskursida milliy qadriyatlarning lisoniy kodlanishida muhim o'rin tutadi.

Milliy qadriyatlarning lisoniy kodlanishi deganda hurmat, andisha, xushmuomalalik, mehmondo'stlik, duogo'ylik, kattaga ehtirom, kichikka izzat, ijtimoiy masofa va muloqotdagi ehtiyotkorlik kabi madaniy mazmunlarning muayyan til birliklari orqali ifodalanishi tushuniladi. Bunday birliklar nutqda ochiq ma'no bilan birga yashirin pragmatik signalni ham yuzaga chiqaradi [1].

O'zbek pragmatik diskursida "aka", "opa", "ustoz", "domla", "otaxon", "onaxon", "iltimos", "marhamat", "ruxsat bersangiz", "baraka toping", "o'zingiz bilasiz", "yaxshi bo'lardi", "mayli", "xo'p" kabi birliklar faqat so'z yoki ibora sifatida ishlatilmaydi. Ular milliy muloqot me'yorlari, shaxslararo hurmat, ijtimoiy moslashuv va yashirin niyatni kodlovchi lisoniy belgilar sifatida namoyon bo'ladi.

Adresatga yo'naltirilgan ta'sir o'zbek muloqotida alohida ahamiyatga ega. So'zlovchi nutqini adresatning yoshi, maqomi, ruhiy holati, ijtimoiy o'rni va vaziyatga munosabatini hisobga olgan holda tashkil etadi. Shu sababli bevosita buyruq, keskin tanqid yoki ochiq rad etish ko'pincha yumshatilgan, ishorali va madaniy shaklda beriladi. Masalan, "Bu ishni bugun tugating" degan gap o'rniga "Bu ishni bugun tugatsak yaxshi bo'lardi" shakli ishlatilsa, talabning ta'siri yumshaydi, lekin uning kommunikativ yo'nalishi saqlanadi.

Yashirin ma'no modeli esa nutqda bevosita aytilmagan, biroq kontekst, ohang, so'zlovchi niyati, adresat bilan munosabat va milliy-madaniy tajriba orqali anglashiladigan ma'no qatlamini bildiradi [2]. O'zbek tilidagi ko'plab pragmatik birliklar aynan shu yashirin ma'no qatlamini yaratadi va boshqaradi.

“O‘zingiz bilasiz” birligi erkin tanlov ma’nosida ko‘rinsa-da, kontekstda ogohlantirish, norozilik yoki mas’uliyatni adresatga yuklash vazifasini bajarishi mumkin.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, zamonaviy tilshunoslikda pragmatik birliklar, kontekstual talqin, yashirin ma’no, adresat omili va milliy-madaniy kodlar masalasi keng tadqiq qilinmoqda. O‘zbek pragmatik diskursida milliy qadriyatlarning qanday lisoniy vositalar orqali kodlanishini o‘rganish o‘zbek nutqiy madaniyati va kommunikativ xulqining ichki mexanizmlarini ochishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning maqsadi o‘zbek pragmatik diskursida milliy qadriyatlarning lisoniy kodlanishi, adresatga yo‘naltirilgan ta’sir va yashirin ma’no modellarini aniqlashdan iborat. Ushbu maqsad asosida murojaat birliklari, xushmuomalalik formulalari, duo-olqishlar, modal birliklar, yumshatish vositalari, baholovchi birliklar va bilvosita nutqiy ifodalar tahlil qilindi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Pragmatik birliklar masalasi pragmalingvistika, diskurs tahlili, nutqiy akt nazariyasi, implikatura, xushmuomalalik nazariyasi va lingvokulturologiya bilan uzviy bog‘liq. Jahon tilshunosligida J. Austin va J. Searle nutqiy akt nazariyasi orqali til orqali nafaqat xabar berilishi, balki muayyan kommunikativ harakat bajarilishini asoslab bergan [3], [4].

P. Grice tomonidan ilgari surilgan implikatura nazariyasi nutqda ochiq aytilmagan, ammo kontekst asosida anglashiladigan ma’no qatlamlarini tushuntirishda muhimdir [5]. Bu nazariya o‘zbek pragmatik diskursida yashirin ma’no modellarini tahlil qilish uchun nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi. G. Leech, P. Brown va S. Levinson ishlarida xushmuomalalik, adresat sha’ni, ijtimoiy masofa va kommunikativ ehtiyotkorlik masalalari keng yoritilgan [6], [7].

O‘zbek tilshunosligida pragmalingvistika, matn talqini, nutqiy odob, milliy madaniyat va kommunikativ niyat masalalari Sh. Safarov, M. Hakimov, N. Mahmudov, D. Xudoyberganova, R. Qo‘ng‘urov, M. Yo‘ldoshev kabi olimlarning tadqiqotlarida yoritilgan. Sh. Safarov pragmalingvistikaning nazariy asoslarini, M. Hakimov o‘zbek matnining pragmatik talqinini, N. Mahmudov esa til va madaniyat munosabatini o‘zbek tilshunosligi nuqtayi nazaridan izohlagan [1], [2], [8].

Mazkur maqolada tavsifiy metod yordamida milliy qadriyatlarni kodlovchi pragmatik birliklar tasniflandi. Pragmalingvistik tahlil so‘zlovchi niyati, adresatga ta’sir, yashirin ma’no va kommunikativ signalni aniqlashga xizmat qildi. Kontekstual tahlil birliklarning turli vaziyatlarda qanday ma’no kasb etishini ko‘rsatdi.

Semantik-pragmatik tahlil orqali pragmatik birliklarning ochiq ma’nosi, kontekstual ma’nosi va yashirin signali o‘rtasidagi munosabat yoritildi. Lingvokulturologik yondashuv esa bu birliklarning milliy qadriyatlar, nutqiy odob, madaniy xotira va o‘zbek kommunikativ tajribasi bilan bog‘liqligini aniqlashga imkon berdi. Diskursiv tahlil yordamida oilaviy, kundalik, rasmiy, ta’limiy, badiiy va raqamli muloqotdagi vazifalar ko‘rib chiqildi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek pragmatik diskursida milliy qadriyatlar bir necha asosiy lisoniy kod orqali ifodalanadi. Bular murojaat kodi, xushmuomalalik kodi, duo-olqish kodi, yumshatish kodi, modal ehtiyotkorlik kodi, baholash kodi va bilvosita ta’sir kodidir. Har bir kod muayyan qadriyatni faollashtiradi va adresatga yo‘naltirilgan ta’sir modelini shakllantiradi.

Birinchi kod — murojaat kodi. “Aka”, “opa”, “ustoz”, “domla”, “otaxon”, “onaxon”, “xonim”, “janob”, “bolam”, “qizim”, “o‘g‘lim” kabi birliklar o‘zbek diskursida shaxsni atash bilan cheklanmaydi.

Ular suhbatdoshning ijtimoiy maqomi, yoshi, tajribasi, yaqinlik darajasi va hurmatga loyiqligini bildiradi. Masalan, “Ustoz, bir maslahat bersangiz” ifodasida adresat bilim va tajriba egasi sifatida tan olinadi.

Ikkinchi kod — xushmuomalalik kodi. “Iltimos”, “marhamat”, “ruxsat bersangiz”, “ma’qul ko‘rsangiz”, “kechirasiz”, “uzr” kabi birliklar talab, iltimos, fikr bildirish yoki tanqidni madaniy shaklga keltiradi. “Ruxsat bersangiz, bir fikr bildirsam” ifodasi so‘zlovchining muloqotga ehtiyotkor kirishini va adresat mavqeyini tan olishini bildiradi [9].

Uchinchi kod — duo-olqish kodi. “Baraka toping”, “omon bo‘ling”, “Alloh rozi bo‘lsin”, “ko‘p yashang”, “yaxshi kunlarga yeting” kabi birliklar o‘zbek nutqida minnatdorlik bilan birga ezgu tilak, samimiyat, duogo‘ylik va ijobiy hissiy fonni ham kodlaydi. Bu birliklar nutqni oddiy axborot almashinuvidan madaniy qadriyatlar maydoniga olib chiqadi.

To‘rtinchi kod — yumshatish kodi. O‘zbek muloqotida tanqid, e’tiroz yoki talab ko‘pincha yumshoq shaklda ifodalanadi. “Yaxshi bo‘lardi”, “boshqacharoq qilinsa”, “yana bir o‘ylab ko‘rsak”, “shoshilmasak ham bo‘ladi”, “imkon bo‘lsa” kabi birliklar adresatga ta’sirni yumshatadi va suhbatdosh sha’nini saqlaydi. Bu kod o‘zbek nutqiy odobidagi andisha qadriyati bilan bevosita bog‘liq.

Beshinchi kod — modal ehtiyotkorlik kodi. “Balki”, “ehtimol”, “menimcha”, “shekilli”, “chamasi”, “nazdimda” kabi birliklar fikrni qat’iy hukm sifatida emas, ehtiyotkor mulohaza sifatida ifodalaydi. Bu birliklar adresatga o‘z munosabatini bildirish imkonini qoldiradi va muloqotda keskinlikni kamaytiradi.

Oltinchi kod — yashirin baholash kodi. “Yaxshi”, “yomon emas”, “qiziq”, “mayli”, “xo‘p”, “baribir”, “afsus” kabi birliklar kontekstga qarab turli baho va munosabatni bildiradi. “Yomon emas” iborasi bir vaziyatda maqtov, boshqa vaziyatda esa yetarli emaslik haqidagi ehtiyotkor tanqid sifatida talqin qilinishi mumkin [10].

Yettinchi kod — bilvosita ta’sir kodi. O‘zbek diskursida ayrim gaplar yuzaki jihatdan xabar yoki taklif ko‘rinishida bo‘lsa-da, kontekstda iltimos, topshiriq, ogohlantirish yoki rad etish vazifasini bajaradi. “Eshik ochiq qolibdi” gapi “eshikni yoping” degan yashirin ma’noni bildirishi mumkin. “Vaqt ancha kech bo‘ldi” esa suhbatni yakunlashga ishora qiladi.

1-jadval. O‘zbek pragmatik diskursida milliy qadriyatlarni kodlovchi birliklar va ta’sir modellari

Lisoniy kod	Pragmatik birliklar	Kodlanadigan milliy qadriyat	Adresatga yo‘naltirilgan ta’sir modeli
Murojaat kodi	aka, opa, ustoz, otaxon, onaxon	hurmat, maqom, yaqinlik	adresatning ijtimoiy o‘rnini tan olish
Xushmuomalalik kodi	iltimos, marhamat, ruxsat bersangiz	odob, ehtirom, muloyimlik	talab va fikrni yumshatish
Duo-olqish kodi	baraka toping, omon bo‘ling	samimiyat, ezgu tilak, duogo‘ylik	ijobiy hissiy fon yaratish
Yumshatish kodi	yaxshi bo‘lardi, o‘ylab ko‘rsak	andisha, ehtiyotkorlik	tanqid yoki topshiriqni bilvosita berish
Modal ehtiyotkorlik kodi	balki, menimcha, shekilli	fikrga ochiqlik, muhokama	qat’iylikni kamaytirish
Yashirin baholash kodi	mayli, xo‘p, qiziq, yomon emas	munosabat, shubha, murosa	yashirin bahoni boshqarish
Bilvosita ta’sir kodi	o‘zingiz bilasiz, keyinroq ko‘rarmiz	murosa, mas’uliyat, ehtiyotkorlik	qaror yoki harakatni yashirin yo‘naltirish

NATIJALAR VA MUHOKAMA DAVOMI

Jadvaldan ko‘rinadiki, o‘zbek pragmatik diskursida milliy qadriyatlarning lisoniy kodlanishi ko‘p qatlamli jarayon hisoblanadi. Har bir pragmatik birlik ma’lum qadriyatni ifodalaydi va shu bilan birga adresatga ta’sir ko‘rsatadi. Bunday ta’sir ochiq buyruq yoki talab orqali emas, balki madaniy kodlangan ishora, yumshatish va kontekstual talqin orqali amalga oshadi.

Adresatga yo‘naltirilgan ta’sirning birinchi modeli — hurmat orqali ta’sir modelidir. Bu modelda so‘zlovchi murojaat birliklari orqali adresatning maqomini tan oladi va o‘z fikrini madaniy maydonga joylashtiradi. “Ustoz”, “aka”, “opa”, “otaxon” kabi birliklar adresat ongida e’tirof va hurmat hissini uyg‘otadi, natijada nutqiy ta’sir yumshoqroq qabul qilinadi.

Ikkinchi model — xushmuomalalik orqali ta’sir modelidir. “Iltimos”, “marhamat”, “ruxsat bersangiz”, “ma’qul ko‘rsangiz” kabi birliklar talab yoki fikrni bevosita emas, odobli shaklda taqdim etadi. Bu model so‘zlovchi va adresat o‘rtasidagi muloqot muvozanatini saqlaydi, keskinlikni kamaytiradi va fikrning qabul qilinish imkoniyatini oshiradi.

Uchinchi model — yashirin ogohlantirish modeli. “O‘zingiz bilasiz” ifodasi yuzaki jihatdan adresatga erkinlik berayotgandek ko‘rinadi, ammo kontekstda ogohlantirish, norozilik yoki mas’uliyatni adresatga yuklash ma’nosini bildirishi mumkin. Bu modelda so‘zlovchi o‘z niyatini ochiq aytmaydi, lekin adresatni muayyan xulosaga olib keladi.

To‘rtinchi model — yumshatilgan tanqid modelidir. O‘zbek nutqida bevosita tanqid ko‘pincha “boshqacharoq qilinsa yaxshi bo‘lardi”, “yana bir o‘ylab ko‘rsak”, “bu tomoni biroz e’tibor talab qiladi” kabi birliklar orqali yumshatiladi. Bu model adresat sha’nini saqlash va murosa muhitini buzmaslikka qaratilgan.

Beshinchi model — yashirin rad etish modelidir. “Keyinroq ko‘rarmiz”, “sharoitga qarab”, “nasib qilsa”, “hozircha qiyinroq” kabi birliklar ochiq “yo‘q” javobi o‘rnida ishlatiladi. O‘zbek muloqot madaniyatida bunday model konfliktni kamaytirish, suhbatdoshni ranjitmaslik va ijtimoiy munosabatni saqlash uchun xizmat qiladi.

Oltinchi model — hissiy fon orqali ta’sir modelidir. “Baraka toping”, “omon bo‘ling”, “rahmat”, “ko‘p yashang” kabi birliklar adresatga ijobiy munosabatni bildiradi, muloqotga samimiy ohang beradi va nutqiy aloqani mustahkamlaydi. Bunday birliklar milliy qadriyatlarni faqat mazmunan emas, emotsional jihatdan ham kodlaydi.

Yashirin ma’no modellari o‘zbek diskursining turli ko‘rinishlarida faol namoyon bo‘ladi. Oilaviy diskursda “bolam”, “qizim”, “yaxshi bo‘lardi” kabi birliklar mehr, tarbiya va yumshoq ta’sirni bildiradi. Rasmiy diskursda “ko‘rib chiqishingiz so‘raladi”, “maqsadga muvofiq”, “tavsiya etiladi” kabi birliklar majburiylikni madaniy shaklda kodlaydi. Ta’limiy diskursda esa “bir o‘ylab ko‘ring”, “fikringizni bildiring”, “to‘g‘ri, lekin aniqlashtiraylik” kabi birliklar bilim olish jarayonida yumshoq boshqaruv vazifasini bajaradi.

Badiiy diskursda pragmatik birliklar milliy xarakter, personajlararo munosabat, ichki kechinma va yashirin konfliktni ochishda muhim vosita bo‘ladi. Qahramonning “Mayli, o‘zing bilasan” degan gapi oddiy rozilik emas, balki ranjish, chekinish yoki mas’uliyatni boshqa shaxsga yuklash ma’nosini ham bildirishi mumkin [11].

Raqamli diskursda ham milliy qadriyatlarning lisoniy kodlanishi saqlanib qolmoqda. Telegram, Instagram va boshqa platformalarda “aka”, “opa”, “ustoz”, “rahmat”, “iltimos”, “baraka toping”, “mayli”, “xo‘p” kabi birliklar yozma-digital muloqotda hurmat, samimiyat, ehtiyotkorlik va yashirin munosabatni ifodalaydi. Ba’zan emoji yoki javobning kechikishi ham yashirin ma’no modelini kuchaytiradi.

Muhokamalardan kelib chiqib aytish mumkinki, o‘zbek pragmatik diskursida milliy qadriyatlarning lisoniy kodlanishi lisoniy tanlov, kontekstual faollashuv va adresat talqini bosqichlaridan iborat.

So‘zlovchi muayyan birlikni tanlaydi, kontekst bu birlikka qo‘shimcha ma’no yuklaydi, adresat esa milliy-madaniy tajriba asosida yashirin signalni anglaydi.

XULOSA

O‘zbek pragmatik diskursida milliy qadriyatlar pragmatik birliklar orqali lisoniy kodlanadi. Murojaat birliklari, xushmuomalalik formulalari, duo-olqishlar, modal birliklar, yumshatish vositalari, baholovchi birliklar va bilvosita nutqiy ifodalar hurmat, andisha, ehtirom, samimiyat, murosa, ijtimoiy masofa va kommunikativ ehtiyotkorlik kabi qadriyatlarni ifodalaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, “aka”, “opa”, “ustoz”, “iltimos”, “marhamat”, “ruxsat bersangiz”, “ma’qul ko‘rsangiz”, “baraka toping”, “o‘zingiz bilasiz”, “mayli”, “xo‘p”, “yaxshi bo‘lardi” kabi birliklar o‘zbek diskursida milliy qadriyatlarni kodlashning faol vositalari hisoblanadi. Ular adresatga yo‘naltirilgan ta’sirni yumshatadi, yashirin ma’noni boshqaradi va muloqot muvozanatini ta’minlaydi.

Adresatga yo‘naltirilgan ta’sir modellari hurmat orqali ta’sir, xushmuomalalik orqali ta’sir, yashirin ogohlantirish, yumshatilgan tanqid, yashirin rad etish va hissiy fon orqali ta’sir kabi ko‘rinishlarda namoyon bo‘ladi. Ushbu modellar o‘zbek milliy muloqot madaniyatidagi andisha, hurmat va ijtimoiy sezgirlik bilan bevosita bog‘liq.

Yashirin ma’no modellarining shakllanishi kontekstga kuchli bog‘liq. Bir xil birlik turli vaziyatlarda turlicha ma’no berishi mumkin. Shu sababli pragmatik birliklarni tahlil qilishda so‘zlovchi niyati, adresat mavqeyi, nutqiy vaziyat, ohang, madaniy fon va diskurs turi hisobga olinishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, o‘zbek pragmatik diskursida milliy qadriyatlarning lisoniy kodlanishi va adresatga yo‘naltirilgan ta’sir modellarini o‘rganish pragmalingvistika, lingvokulturologiya, diskurs tahlili va nutq madaniyati uchun muhim ilmiy ahamiyatga ega. Kelgusida ushbu mavzuni oilaviy muloqot, badiiy matn, rasmiy nutq, ta’limiy diskurs va raqamli kommunikatsiya materiallari asosida yanada chuqurroq tadqiq etish maqsadga muvofiqdir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Safarov Sh. Pragmalingvistika. – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2008. – 286 b.
2. Mahmudov N. Til va madaniyat. – Toshkent: O‘zbekiston, 1992. – 96 b.
3. Austin J.L. How to Do Things with Words. – Oxford: Oxford University Press, 1962. – 167 p.
4. Searle J.R. Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 1969. – 203 p.
5. Grice H.P. Logic and Conversation // Syntax and Semantics. Vol. 3: Speech Acts. – New York: Academic Press, 1975. – P. 41–58.
6. Leech G. Principles of Pragmatics. – London: Longman, 1983. – 250 p.
7. Brown P., Levinson S.C. Politeness: Some Universals in Language Usage. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 345 p.
8. Hakimov M. O‘zbek tilida matnning pragmatik talqini: filologiya fanlari doktori dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2001. – 48 b.
9. Hakimov M., Gaziyeva M. Pragmalingvistika asoslari. – Farg‘ona: Klassik, 2020. – 160 b.
10. Qo‘ng‘urov R., Begmatov E., Tojiyev Y. Nutq madaniyati va uslubiyat asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992. – 160 b.
11. Yo‘ldoshev M. Badiiy matn lingvopoetikasi. – Toshkent: Fan, 2008. – 160 b.
12. Xudoyberganova D. Matnning antropotsentrik tadqiqi. – Toshkent: Fan, 2013. – 136 b.
13. Mahmudov N. Til tilsimi tadqiqi. – Toshkent: Mumtoz so‘z, 2017. – 176 b.